3.50

51

N.º 182

M. ANTONII MVRETI ORATIONES TRES DE STVDIIS LITERARVM, VENETIIS HABITAE.

AL DVS

VENETIIS, M.D.LV.

M. ANTONIVS MVRETVS HIERONYMO FERRO, PATRICIO VENETO, PATAVINI GYMNASII IIIVIRO, VIRO CLARISSIMO S. D.

DIV *multumq; dubitaui,* HIERONYME, *vir clariſsime, deberémne; cum has qualeſcunque orationes diuulgare in animo haberem, tibi eas potiſsimum inſcribere. nam cum mihi proponerem ante oculos ſummam perſonæ tuæ dignitatem; vix videbar ſatis modeſte facturus, ſi rem tantulam in tuo tanti viri nomine apparere vellem. rurſum cogitanti noctes & dies de plurimis tuis erga me, maximiſq; beneficijs, quidam interdum obijciebatur metus; ne forte, non tu quidem, qui meum animum bene, vt opinor, perſpectum habes; ſed ceteri parum me gratum iudicarent, ſi diutius diſtuliſſem aliquam grati erga te animi ſignificationem dare. nam ſi expectare vellem, dum aliquid excuderem, quod vel dignitati tuæ reſponderet, vel beneficiorum, quæ à te accepi, magnitudinem adæquaret: vota mihi plane facienda erant, vt vſque ad illud tempus vitam producere liceret. eſt autem iniquum, eo nihil reddere, quia plurimum debeas. ſimul putabam, tibi non iniucundam fore memoriam illius temporis, quo tua mihi ſingularis humanitas ſummo & auxilio, & ornamento fuit. nam cum & nouitati à non nullis, & peregrinitati inuideretur meæ; tu vnus extitiſti, qui cauſam meam acerrime ſuſciperes, qui eam collegis tuis, viris omni laudum genere digniſsimis, ſtudioſiſsime commendares, qui auctoritatis tuæ pondere plurimorum animos ad me amandum, & aliquo in numero habendum commoueres. Hæc me adduxerunt, vt ſatius ducerem, hoc puſillum teſtimonium dare obſeruantiæ erga te meæ; quàm*

in

in aliquam parum memoris animi ſuſpicionem longiore ſilentio incurrere. habeo autem in manibus cum alia quædam, tum Ioannis grammatici commentarios in libros priorum analyticorum Ariſtotelis, quos ab alijs miſerrime ac fœdißime deprauatos, emendare, & in latinum ſermonem conuertere molior. ij, vbi abſoluti erunt, in tuo ipſi quoque nomine, ſi tu patieris, edentur. Vale. Venetijs, ad IX Kal. Nouemb. M. D. LV.

M. ANTONII MVRETI

ORATIO DE LAVDE LITERARVM HABITA VENETIIS, MENSE OCTOBRI, ANNO M. D. LIV.

QVAE ſingula hominibus ad dicendum accedentibus timorem facere conſueuerunt, patres ampliſsimi, vóſq; ceteri ciues ornatiſsimi, ea mihi ſeſe hodierno die obiiciunt vniuerſa. Siue enim loci amplitudo afferre perturbationis aliquid poteſt, Venetiis dicimus: ſiue audientium dignitas, magna lectiſsimorum hominum adſtante frequentia dicimus: ſiue ipſa orationis materia, dicendíq; conditio, ita dicimus, ut ſit nobis eodem tempore de ingenio, de doctrina, de gloria, ornamentíſq; omnibus in hoc literarum certamine periclitandum. Venetijs dicere, ſi quiſquam eſt, qui parum putet, eum neceſſe eſt in maximarum, earundémq; toto orbe notiſsimarum rerum ignoratione verſari. Ecquis enim eſt hodie tam inacceſſus, tam ab omni hominum conſortio remotus in terris locus, quò non huius præſtantiſsimæ ciuitatis fama peruaſerit? quis populus, quæ gens, quæ hominum natio vel tam

immanis atque barbara, vel tam exculta disciplinis atque artibus, quam non iampridem florentissima Venetorum respublica non gloria modo & splendore nominis sui, verum etiam admiratione compleuerit? Hæc vero firmamenta reipublicæ, hæc ornamenta Italiæ, hæc virtutum omnium, laudandarúmq; artium præclarissima lumina intuentem, non commoueri, tantum id quidem est, vt, non dicam in meam hanc mediocritatem ingenij, sed vix in quenquam hominem, qui ceterorum de se iudicia extimescat, cadere posse videatur. Etenim si eloquentissimos olim viros accepimus, cum ad dicendum venissent, vnius principis aspectu ita conturbatos fuisse, vt obmutescerent; quid mihi tandem animi esse oportet, qui neque comparandus cum illis omnino sum, & apud vos dico, senatores amplissimi, ad quos cum oculorum conuerto aciem, totidem mihi consessum principum videor intueri? Ac ceteri quidem sæpe ad eam excusationem confugiunt, vt se, cum tenuitatis suæ conscii essent, tamen vel necessitate, vel officio impulsos, vel amicorum siue precibus, siue tempore aliquo adductos, dicendi munus non tam appetiuisse, quàm detrectare non potuisse dicant; quam totam rationem nobis hodierno die ipsa rei natura conditióq; præcludit. Non enim detrectantes, sed vltro nobis deposcentes hanc dicendi prouinciam,

ad

ad eam non alienis precibus impulſi, ſed veſtra incredibili benignitate admiſsi ſumus: vt ſi minus ex aliqua parte noſtra uobis approbata fuerit induſtria, cauſa nulla ſit, quin omnes accuſandam potius noſtram temeritatem, quàm imbecillitatem ſubleuandam putent. Equidem cum & ab ineunte ætate, tum domeſticis excitatus exemplis, tum ipſa hortante natura, honeſtarum artium ſtudia coluerim, & vbi primum per ætatem licuit, quæ mihi meo ipſe labore pepereram, aliis tradere ingreſſus, nouem prope iam annos in hac dicendi, ac docendi exercitatione conſumpſerim; tamen ſuperiora illa conſiderans, ita commouebar animo, facile vt hoc potuerim abſtinere conſilio, niſi me huc ſumma de veſtra ſingulari humanitate concepta ſpes, & magna quædam approbandæ vobis, ſi minus eruditionis, at certe voluntatis meæ cupiditas impuliſſet. Ac mihi quidem, &, cuius rei cauſa in hunc locum aſcenderim, & ad quos verba facturus ſim, cogitanti, prorſus ita videtur; nullo in argumento meam commodius orationem poſſe verſari, quàm ſi, literarum diſciplina quantum non ornamenti ſolum, verumetiam præſidij bene temperatis ciuitatibus afferat, tum adhibitis rationibus, tum etiam exemplis, atque ex veteribus ſeculis repetita memoria exponam: minime id quidem, quo vos, tales viros, commonefaciam, ex-

 cellentibus

cellentibus à natura ingeniis præditos, eruditos à ſtudiis liberalium doctrinarum, à diuturno aſsiduóq; magnarum rerum vſu peritos: ſed quia libenter facio, vt, quarum artium percepta ſcientia vnumquenque veſtrum vehementer affici conſtat, earum animos veſtros iucunda commemoratione delectem. Quæ cum ita ſe habeant; mihíq; ipſa per ſe delectæ ad dicendum materiæ dignitas ſatis magnam audientiam factura videatur: tamen magis conſuetudine, quàm quòd ita neceſſarium iudicem; petam à vobis, vt mihi res pulcherrimas breui oratione comprehendere meditanti, exigui temporis attentionem ne denegetis. Magna omnino vis, magnúmq; momentum poſitum eſt in literis, viri amplisſimi, ad conſeruandas, boníſq; cumulandas omnibus ciuitates. Nam cum felicitas publica, ad quam humana omnia referenda ſunt, è ſingulorum ciuium felicitate conſtet: ſingulorum autem felicitas in excolenda, exercendáq; virtute præcipue ſita ſit; & ad perfectam virtutem conſequendam, neceſſariam quandam præcurſionem adhibeant literæ: illud profecto conſequitur, vt, niſi in qua literarum cultura vigeat, florere abſolute ciuitas nulla poſsit. Ponite vobis ante oculos, omnes ætatis humanæ partes: omnem publicorum temporum varietatem, omnes inſtituendæ vitæ rationes & vias animo & cogitatione percurrite:

rite:

rite : nullam omnino reperietis, quæ non ita literarum auxilio indigeat, vt eas si quis sustulerit, solem ipsum de mundo sustulisse videatur. Eæ nos, vbi primum firmius incedere, atque articulatius loqui cœpimus, de ipso prope nutricum acceptos sinu, titillatione quadam honestissimæ voluptatis alliciunt, allectos præceptis saluberrimis complent: non tantum bene dicendi, verum etiam bene viuendi commonstrant vias: excitant in animis nostris igniculos gloriæ: quantus sit in virtute splendor, quanta in vitiis deformitas, edocent: quæ qui semel bene penitus imbiberint, ij nunquam non postea & vitij turpitudinem omni studio refugient, & officij honestatisq; rationem rebus alijs omnibus anteponent. Vt autem in semente posita spes messis est, ita totius reliquæ vitæ expectatio ab educatione pueritiæ pendet. Vbi vero infirmam illam ineuntis ætatulæ teneritatem vigor adolescentiæ excepit, quæ tandem alia res aut animum præclararum rerum studio accendere, aut efferentibus sese cupiditatibus, quibus ea pars insigniter agitari solet, frænos iniicere, præter literarum tractationem, potest? Themistoclem olim, cum somnum capere adolescens non posset, dicere solitum tradunt, se Miltiadis trophæo, quiescere volentem, excitari: quanto eos acrius incendi, atque inflamari necesse est, qui quotidie non vnius, sed in-

numerabilium hominum virtute præstantium trophæa non è marmore constituta ad exigui prædicationem temporis, sed ad omnem æternitatem commendata literis intuentur? Neque vero pertimescendum est, ne aut labore frangantur, aut voluptatis irretiantur illecebris ij, qui ætatis suæ florem literarum studiis dedicandum esse statuerunt. Tanta siquidem est oblectatio paulatim acquirenda cognitione rerum sese pascentis animi, vt ea qui fruuntur, ab iis neque laboris tædium, neque auocantium voluptatum blanditiæ sentiantur. Itaque sapienter poetæ, cum ceteros omnis deos Veneris imperio subdidissent, in Mineruam modo & in studiorum præsides Musas nihil ei, nihil Cupidini iuris esse voluerunt. Quinetiam illud ab ijsdem memoriæ proditum est, Iasonem olim ceterósq; Argonautas, cum eam insulam, quæ ab amœnitate, florúmq; copia nomen inuenerat, præternauigarent, periculúmq; esset, ne molli, ac delicato Sirenum cantu, quæ eam insulam incolebant, ad exitium perducerentur, vnum in Orpheo perfugium habuisse: qui cum assedisset in puppi, simúlq; fides blandis impellere digitis, simul vocem illam, qua rupes nemoráq; traxerat, explicare cœpisset, tanta simul aures animósq; audientium voluptate compleuit, vt iam Sirenum vocibus nemo nauigantium moueretur. Hoc figmento, quid tan

dem

dem aliud doctiſsimi homines, niſi id, quod nos volumus, indicarunt? Florida videlicet illa inſula iuuentus eſt. eam qui quaſi præteruehuntur, magno in periculo ſunt, ne Sirenum, id eſt, voluptatum blanditiis decepti, & à recto itinere abducti, in vada & ſcopulos deferantur. Quodnam igitur huic tanto periculo comparatum remedium eſt? quod, niſi Orphei, optimi ac ſanctiſsimi vatis lyra? cuius ſuauitatem qui percipiunt, ij & Acheloidum cantus pro nihilo putant, & tandem inſtitutum illud iter emenſi, vellus aureum, id eſt, virtutem cum immortali coniunctam gloria conſequuntur. Nimirum vt maior lux minorem, ita minoris voluptatis ſenſum perceptio maioris extinguit. Quanto autem voluptas ea, quæ diſcendo ſentitur, ceteris omnibus maior, ſinceriórque ſit, vel illud indicio eſt, quòd aliarum, etiam qui eis plurimum tribuunt, ſatietatem tamen quandam eſſe, ac tedium, confitentur; huius vt quiſque percepit plurimum, ita eam acrius, atque auidius concupiſcit. Quod ſi cui forte dubium eſt, prodeat in medium Chryſippus, qui ſæpe ſtudio intentus tanta voluptate perfruebatur, vt eum velut extra ſe poſitum cibi potioníſq; caperet obliuio. Prodeat ſolertiſsimus ille cœleſtium orbiũ non perſcrutator tantum, ſed etiam imitator, Syracuſanus Archimedes, qui non modo earum rerum quas na

tura

tura fert, præ ea, quam capiebat è studiis, oblectatione memor non erat; sed in illa ipsa Syracusanæ vrbis direptione, ita defixus erat in studio, vt prius hostilis gladij cuspidem corpore exceperit, quàm vrbem in hostium potestatem venisse sentiret. O rem omnium seculorum admiratione dignissimam. Diripiebatur vrbs ea tempestate omnium opulentissima; effusi per vias milites, vt in quenque inciderant, sine vllo sexus, ætatis, ordinis discrimine obuios contrucidabant; vndique gladiorum fulgor præstringebat oculos, vndique armorum sonitus, vndique cadentium tectorum fragor audiebatur; puerorum eiulatibus, mulierum lamentis, morientium gemitibus, militum clamoribus, priuata publicáq; omnia circunsonabant; ipsa vrbs pene dimota & conuulsa sedibus suis, suorum ciuium in cæde ac sanguine natabat; cum vnius hominis mens in media ciuitate, ciuitatis ipsius casum ac ruinam non sentiebat. Te nimirum Archimedes incredibilis illa vis eximiæ voluptatis, quam haurit animus ex maximarum rerum scientia, humi stantem abripuerat; tuámq; mentem cum omni prorsus oculorum auriúmq; sensu in illud ipsum cœlum, illa ipsa, quæ intuebaris, astra sustulerat: itaque non tuus confosso corpore in cœlum euolauit animus, sed cum eò iam antea euolasset, tum demum in illis beatissimis sibíq; notissimis sedibus conquieuit.

conquieuit. Solonem vero accepimus, cum in lectulo, morti proximus, decumberet, inaudissétq; asidentes amicos, de re quapiam, summisse, ne ipsi molestiam parerent, disputantes, erecto, vt potuit, iam semimortuo capite, rogasse eos, vt aliquanto loquerentur elatius; sibi, si etiam moriens aliquid discere potuisset, discessum è vita iucundiorem fore. O discendi cupiditas; quid non efficis, vbi semel generosa ingenia occupasti. Tenebatur homo sapientissimus grauissima vi morbi defixus in lecto: vicinitate iam mortis ab omnibus pene corporis partibus sensus abscesserat: beatus ille animus, mox liber ac solutus futurus, è corporeis vinculis exilire cupiebat: cum quicquid supererat virium, eò contulit, vt deficiente lingua, vocibúsq; interruptis ac morientibus suum doctrinæ cognitionísq; desiderium indicaret. Quid hunc verisimile est firmum ac valentem fecisse; qui ne mori quidem, nisi discendo, voluerit? Merito igitur tandiu floruit Atheniensium respub. quandiu tam præclari viri tenuit disciplinam. Sed vt eò redeamus, vnde nos facta præclarissimorum hominum mentio paulisper abduxit; dici profecto non potest, adolescentes nobilissimi: vos enim, vos mea iam compellabit oratio: dici, inquam, non potest, ea studia, in quæ nunc toto pectore incumbitis, quanto olim vobis & ornamento, & auxilio futura

 sint,

ſint, cum vos & generis veſtri nobilitas, & veſtra virtus ad reip. gubernacula admouerit. Etenim quibus artibus ciuitates præcipue conſeruantur; pietate, iuſtitia, fortitudine, in primiſq; prudentia, earum ſunt omnium artium quaſi ſemina literarum prodita monumentis. Neque vero hæc à me ita diſputantur, vt contendam, niſi literis eruditum, ciuem patriæ vtilem eſſe neminem poſſe: ſed hoc dico; niſi literis exculti ſint ij, qui velut in reip. puppi ſedentes, clauum tenent, multis eos muneris ſui, iiſq; præcipuis partibus neceſſario defuturos. Nam cum duo publicorum temporum genera ſint, vnum pacis, alterum belli, quorum alterum ſemper optabile eſt; alterum nunquam optabile, non nunquam neceſſarium; quomodo, vt hanc partem priore loco attingamus, in pace, ciuibus iura deſcribere, quantum cuique tribuendum ſit, intelligere, ciuium inter ſe diſsidia componere, verba publice facere, legationes cum laude gerere, præterita tenere, futura proſpicere, quid in omnibus rebus factu optimum ſit, videre, & ex alijs alia colligere poterit, niſi qui hæc ſibi de literarum fontibus haurienda omnia exiſtimauerit? Niſi vero eorum recipienda ſententia eſt, qui fieri putant poſſe, vt qui reip. præeſt, quamuis literarum ſit expers, tamen ad eas res, quas modo enumerauimus, aliena opera non incommode vtatur. An

vero

vero T. Manlium Torquatum, memoriæ proditum est, cum consul declaratus fuisset, excusasse valetudinem oculorum, & summum imperium detrectasse; quòd indignum duceret, ei capita ac fortunas ceterorum committi, qui alienis oculis omnia gerere cogeretur: qui alieno ingenio, alienáq; lingua vbique vti necesse habebunt, ij satis ad gubernandos ceteros idonei videbuntur? At oculorum quidem lumine carentes, nihil prohibet acie ingenij etiam futura cernere, optiméq; consulere: quales in fabulis Tiresiam, in historijs Appium legimus: cuius vero doctrinarum luce careat animus, quid is tandem gerere, quid suscipere, quid cogitare præclarum potest? Sed sunt quidam homines, qui cum literarum tractationem tranquillis pacatísq; temporibus & honestam in primis & vtilem esse fateantur: ijdem tamen, cum occupata bello aliquo ciuitas est, latere eas, veluti perterritas metu, & inter tubarum lituorúmq; clangorem, nullum sui amplius præbere vsum arbitrantur. Quorum nobis hac in parte coarguendus error est, & quantum vel in medio bellorum tumultu literæ valeant, aperiendum. Etenim si corporis tantum, non etiam animi, viribus bella gererentur, tum isti fortasse aliquid dicerent: nunc quis est, qui cum mihi & maximum esse in bellis consilio ac prudentiæ locum, & eas virtutes bona ex parte litera-

rum ſtudio comparari, certe quidem inſigniter augeri, confirmariq; conceſſerit, idem tamen earum ſcientiam in bello inutilem eſſe contendat? An ignoramus celebre illud regum regis Agamemnonis votum, qui vt Troia facilius potiretur, non Achillis, aut Aiacis, ſed Neſtoris decem ſimiles optabat ſibi? Neque temporis nobis ad viuendum à natura præſcripti ea longitudo eſt, neque ita fert humanarum rerum ratio, vt multis admodum bellis interfuiſſe vnus idémq; poſsit: itaque qui vnum alterúmve ſpectarunt, multum ſibi militaris prudentiæ collegiſſe exiſtimantur: quid eos iudicabimus, qui hoc ſibi diuturna librorum euolutione pepererunt, vt omnibus, quotquot poſt hominum memoriam geſta ſunt, bellis interfuiſſe videantur? Quòd ſi quis ita bella aliquot ſpectare poſſet, vt vtriuſque partis conſilia teneret, rerum adminiſtrandarum viam rationémq; cognoſceret, euentus animo cerneret, quid non ei poſtea in rebus bellicis omnium conſenſu tribueretur? at hæc omnia, qui verſantur in literis, aliáq; plurima ac pulcherrima ocioſi ac ſedentes conſequuntur. Taceo, quàm multa expreſſa ſint eruditiſsimorum hominum ſcriptis de virtute, de gloria, de caritate patriæ, de animorum æternitate, de præmijs quæ poſt mortem manent eos, qui ſe pro patria animoſe ac fortiter geſſerint, quæ tantam vim habent,

vt neque qui ea ignorent, veræ laudis habere gustum, neque qui tractant, veræ ac solidæ gloriæ vllam omnino rem anteferre possint. Quid illud, an non quantiuis est, quòd sæpe labantes iam ac deficientes exercitus eloquentum hominum voce legimus fuisse reuocatos? Citetur testis Lacedæmoniorum ciuitas, cuius exercitus Tyrtæi poetæ versibus inflamatus, pulcherrimam illam de Messeniis victoriam reportauit. Dies me deficiet, si aut eruditos homines, qui bellicis laudibus præstiterunt, aut fortissimos imperatores, qui eruditionis & doctrinæ gloria excelluerunt, enumerare instituam. Nam & Architam Tarentinum sexies exercitum duxisse comperimus, & Melissum naualibus aliquot victorijs insignem fuisse, & ter stipendia fecisse Socratem, & Platonem, & Xenophontem egregiam in bello ciuibus suis operam præstitisse. Quid illa propugnacula Græciæ, Periclem, Themistoclem, Epaminondam loquar? Quid illa Romani imperij columina, Scipiones, Lucullos, Fabios, Marcellos, aliósq; innumerabiles proferam? quos omnes cum bellicis laudibus claros, tum præstantes doctrinæ studijs fuisse, historiæ loquuntur. Nam Iulium Cæsarem, quis nescit, vtra laude præstaret, ambiguum posteris reliquisse? Brutus autem, quanto literarum ardore flagrauerit, vel ex eo colligi potest, quòd ea ipsa nocte, quæ mortem

ipsius

ipſius anteceſsit, Platonis dialogum de animorum immortalitate legiſſe aliquoties dicitur. Atque hoc præclare olim intellexiſſe videntur Mitylenæi, præcipuam eſſe in rep. vim literarum; qui, quos populos bello deuicerant, nullam eis aliam pœnam irrogabant, niſi vt ne liberos ſuos literas edocerent. ſciebant videlicet eas tantum ciuitates florere poſſe, in quibus literarum ſtudia colerentur. Cuius rei cur tandem aliunde exempla repetamus? An vero, ciues, quòd viget hodie veſtra reſp.; quòd floret, quòd beata eſt, quòd cum ceteræ orbis vniuerſi partes grauiſsimis bellorum tempeſtatibus agitentur, vna hæc (quod ei deus opt.max. proprium ac perpetuum faxit) in pace atque in ocio conquieſcit, aliunde id fieri creditis, quàm quòd ei & præſunt homines cum ceteris omnibus, tum hac eruditionis & ſapientiæ laude clariſsimi, & ſemper eorum ſimillimi præfuerunt? O diuine Plato, tua ſunt omnia & dicta & cogitata præclare. Tu dicere ſolebas, tunc demum reſp. beatas fore, cum eas aut philoſophi cœpiſſent regere, aut qui regerent, philoſophari. Tuum hoc ſapientiſsimum oraculum perpetua iam mille amplius annorum felicitate Venetorum reſp. comprobauit. Equidem quo longius in altum inuehor, patres ampliſsimi, eo mihi amplior & patentior orationis veluti curſus oſtenditur. ſed & temporis me ratio, & veſtra ſingula-

ris

ris ſapientia, vt vela contraham, portúmque tandem aliquando reſpiciam, monet. Neque enim credibile eſt, poſſe aut me, aut quenquam de literarum præſtantia, fructibúsq; qui ex earum tractatione capiuntur, vobiſcum melius, aut copioſius, quàm vnumquenque veſtrum ſecum loqui: & mihi non tam orationis conquirenda copia eſt, quàm veſtra ſatietas refugienda. Itaque finem dicendi faciam, ſi vos prius etiam atque etiam rogauero, vt ſi forte minus à me ornate ac copioſe dictum eſt, quàm & huius loci amplitudo, & ſumma audientium dignitas poſtulabat, meum tamen idcirco placendi vobis deſiderium ne improbetis. Ego quidem ſi non indignus à vobis, qui ſæpius audiar, iudicer, erit, quod mihi magnopere gratuler: ſin forte: ſed reprimam me: neque committam, vt meis ipſe votis videar male ominari: qui tamen à tot, tam præclaris viris, tanta benignitate auditus fuerim, magnum mihi non huius modo laboris, ſed totius ante actæ vitæ fructum hodierno die veſtro ſingulari beneficio videor conſecutus.

DIXI.

ORATIO SECVNDA.

TANTA eſt collati à vobis in me beneficij magnitudo, patres ampliſsimi, vt mihi pro eo, ſicuti par eſt, vobis gratias agere cupienti, non mediocris obijciatur metus, ne, cum omnes ingenij mei vires ad gratam illius commemorationem contulero, mea tamen oratio longe multúmq; à rei ad dicendum propoſitæ dignitate abfuiſſe videatur. Etenim quid à me amplius, quid præclarius, quid honorificentius vel ſperari, vel, dicam etiam, optari poterat, quàm vt talium virorum iudicio, ad excolenda diſciplinis liberalibus huius nobiliſsimæ iuuentutis ingenia idoneus iudicarer? An vero fortiſsimos olim viros accepimus in Olympicis certaminibus tanto ſtudio, tanta laborum tolerantia, tanto denique vitæ ipſius periculo ſolam vocem præconis & coronæ teſtimonium petere ſolitos eſſe; earúmq; rerum adeptione ita eſſe gauiſos, vt eorum non nulli præ nimia lætitia in medijs gratulantium amplexibus expiraſſe dicantur: ego in florentiſsima omnium, quæ ſub cœlo ſunt, ciuitate, nobiliſsimorum hominum iudicia de me honorificentiſsima conſecutus, aut mediocriter mihi gaudendum,

dendum, aut gaudium ea ex re meum tegendum vllo modo, ac dißimulandum putem? Nam illi quidem, vt votorum compotes fierent, roboris modo aut velocitatis laudem consequebantur, quarum vtrarunque gloria clarißimos sæpenumero viros à seruis & gladiatoribus superari videmus: mihi vos, patres amplißimi, eorum quæ vel præcipua, vel sola etiam in hominibus bona sunt, probitatis atque doctrinæ testimonium præbuistis. Quæ siue in me talia sunt, qualia vos opinamini, faciendum est mihi, vt hæc vestra de me in dies duplicetur opinio: siue, quod magis arbitror, eximia vos naturæ vestræ bonitas, vt multo plus mihi, quàm pro meo merito, tribueretis, adduxit; omnibus & corporis & animi neruis eniti debeo, vt quam expectationem in animis ciuium vestri de me iudicij auctoritas excitauit, eius aliquam partem labore, diligentia, aßiduitate sustineam, rebúsque ipsis eorum vanitatem coarguam, qui superioribus mensibus, quasi vestræ, si dijs placet, prudentiæ diffidentes, ne munus hoc peregrinis hominibus committeretis, è superiore loco vos admonebant. Quibus ego ita responsum volo, non vbi quisque natus fuerit, sed quibus artibus studium suum dederit, quantúmq; in ijs effecerit, in huiusmodi rebus considerari oportere. Præclare enim hoc philosophi disputant, vniuersum hunc terrarum orbem

quaſi ciuitatem eſſe quandam, eſſéq; omneis inter ſe homines ciuili quadam ſocietate copulatos. quæ qui tenent, ij & quoquò gentium venerint, nuſquam ſibi peregrini videntur, & ipſi contra neminem qui homo ſit, pro peregrino habendum putant. Neque vero hæc à me ita diſputantur, quòd me patriæ pœniteat. non enim ex Scythia quapiam natus ſum, ciues ornatiſsimi, quæ tamen ipſa quoque ſuum protulit Anacharſin; non ex Thracia, cuius ex aſperis & ſaxoſis locis Orpheus tamen enatus eſt; non ex immani aliqua & inhoſpitali barbaria, ſed ex ea prouincia, quæ cum antiquitus eloquentiæ ſtudijs vel maxime floruit, tum hoc tempore, vt vni Italiæ facile cedit, ita ceteris omnibus facile excellit. Et vero quanto ſemper homines Galli eloquentiæ ſtudio flagrauerint, vel ex eo intelligi poteſt, quòd antequam demiſſa cœlitus ſapientia impijs falſorum numinum cultibus animos hominum liberaſſet, tota Gallia Mercurium eloquentiæ præſidem deum præcipua obſeruantia coluiſſe perhibetur. Quinetiam Herculem non eodem, quo ceteræ gentes, ornatu noſtri colebant, ſed innumerabilem quandam hominum vim ab eo faciebant trahi, catena quadam aurea, quæ è lingua ipſius ad aures circumfuſæ multitudinis pertineret: cum illud videlicet indicarent, nullam eſſe rem ad ducendos quò velis hominum animos dicendi copia

pia

pia potentiorem. Iam quid illud memorem, quod à Strabone proditum nouimus, veteres illos Romanos magnam adoleſcentum ſuorum partem, Maſsiliam, quod oppidum in Gallia eſt, ſolitos mittere, vt ibi cum morum ſanctitatem imbiberent, tum honeſtis artibus inſtituerentur? Sed & Lugduni annua eloquentiæ certamina celebrari ſolita poetæ tradunt, & iidem peculiari quodam epitheto facundam Galliam nominarunt. Quid in his immoror? Marcus ipſe Tullius, eloquentiæ Romanæ parens ac deus, qui vnus effecit, vt, cum Roma vrbium omnium maxima eſſet, Romæ tamen Roma ipſa maius eſſe aliquid diceretur; ille, inquam, M. Tullius, cuius admirabilem dicendi vim ac copiam nemo ſatis pro dignitate ne admirari quidem poteſt, à Gallo ſe homine Plotio eloquentiæ præcepta didiciſſe profitetur. Idémq; Plotius primus omnium Romæ ludum aperuiſſe traditur. Quis porro vnquam vel fando audiuit, vllam fuiſſe bene inſtitutam ciuitatem, in qua peregrini ab erudiendis adoleſcentibus repellerentur? Quis Quintilianum ex Hiſpania oriundum fuiſſe neſcit? at is & per viginti annos Romanam iuuentutem publice docuit, &, homo Hiſpanus, conſularia Romæ ornamenta ſortitus eſt. Ac ne quis forte noſtris hominibus iſtam ſummi honoris viam minus patuiſſe, quàm Hiſpanis, putet, eundem eſt honorem

Burdigalensis Ausonius Gratiani principis à se eru diti beneficio consecutus. O Atheniensium ciuitas, humanitatis parens, bonarum omnium artium procreatrix. quantum tu à peregrinorum hominum odio abfuisti. tu Apollodoro Cizyceno, tu Heraclidi Clazomenio, tu aliis peregrinis quamplurimis reip. summam sæpenumero credidisti. Et quisquam reperietur, qui, cum Romanorum, cum Atheniensium gens omnes in quibus esset aliqua virtus, nunquam non humanissime complexa sit; Venetorum remp. quæ & hac, & ceteris laudibus omnes superiorum temporum respp. vna superaue rit, sui nunc dissimilem in ornandis literis esse opor tere arbitretur? Præclare ille apud optimum poëtam fortissimus imperator; Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginiensis, Quisquis erit. Præclare vos quoque, patres amplissimi, cum ego pro virium modulo specimen ingenij mei iubentibus vobis dedissem, visúsq; essem adhibita diligentia nauare aliquid posse: quòd peregrinus essem, nihilo me minus iccirco humanitate vestra complectendum iudicastis. Quinetiam vt plus mihi animorum adderetis, ex eo me loco docere voluistis, vbi homines ita diuino cultui addictos, vt cum summa integritate & sanctimonia vitæ summam rerum maximarum cognitionem scientiámq; coniunxerint, quotidianos industriæ meæ testes habiturus essem.

Vtinam

Vtinam igitur, patres amplissimi, vósq; ceteri ciues ornatissimi, vtinam mihi parem aut voluntati erga vos meæ, aut beneficijs erga me vestris facultatem natura tribuisset. efficerem profecto, vt omnes faterentur, nullum vnquam beneficium post hominum memoriam melius collocatum fuisse. nunc illud tantum vobis polliceri habeo, effecturum me, vt à me neque diligentia, neque assiduitas; curaturum, vt ne cetera quidem quæ ad hoc munus obeundum necessaria sunt, magnopere desiderentur. Vestrum est, adolescentes nobilissimi, etiam atque etiam prospicere, ne cum quæ ad animos vestros omni elegantis doctrinæ cognitione complendos pertinent, vobis affatim suppetant omnia, tantas opportunitates neglexisse, vobísque ipsimet defuisse videamini. Cogitate nihil vobis claritatem patriæ, nihil splendorem generis, nihil opum ac copiarum affluentiam prodesse posse, nisi ad hæc omnia studium virtutis, & ingenuarum artium tractatio accesserit. Nati estis in ea ciuitate, quæ vna toto orbe terrarum inexhaustum quoddam illustrium virorum seminarium existimatur: à qua cum vnusquisque vestrum tantum ornamenti ac splendoris acceperit: æquum est, vt ad eam omnes vicissim, pro sua quisque parte, exornandam, studia omnia, cogitationésq; vestras dirigatis. Plato, quòd Athenis natus esset, gratias dijs

immor-

immortalibus agere ſolebat : vos quòd Venetijs nati ſitis, eſt quod vobis non mediocriter gratulemini. effecit Plato, vt Athenienſis ciuitas, quòd eum edidiſſet, merito viciſsim dijs immortalibus gratias agere poſſet : vobis quoque faciendum eſt, vt hæc præclaſsima ciuitas ſibi aliquando, quòd vos in lucem protulerit, gratuletur. Qui è vobis nobili loco orti ſunt, caueant, ne plus accepiſſe ſplendoris à maioribus, quàm ipſi poſteris reliquiſſe videantur : quibus non ita clari parentes contigerunt, cogitent nullum eſſe tam obſcurum genus, quod non virtutis ſplendore illuſtrari queat. Præclare Plato, καλὸς, inquit, θησαυρὸς αἱ τῶν πατέρων ἀρεταὶ, κάλλιον δὲ ἀντιθῆναι δύνασθαι τὸν τοῦ Σθένεος λόγον, Ημεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. Pulcher omnino theſaurus eſt parentum virtus : ſed multo pulchrius eſt illud Sthenei vſurpare poſſe, Noſtra quidem virtus longe anteferenda paternæ eſt. Hoc igitur aſsidue volutent animo, quibus datum eſt, vt ad ſummam gloriam recto itinere tendentibus, aſsidue liceat pedem in maiorum ſuorum veſtigijs ponere. Ceteri cum alios multos ſibi proponant, tum vel in primis Themiſtoclem, cui nihil generis obſcuritas obfuit, quominus Athenienſium ciuitati ſummo ornamento fuiſſe diceretur. Itaque cum ei quidam maiorum imaginibus tumens, parentum ignobilitatem obijceret, At meorum, inquit,

nobilitas

nobilitas à me initium capiet, tuorum in te desinet. Hæc igitur cum animis vestris cogitantes, arripite alacribus animis oblatam vobis discendi occasionem. Ego quidem hoc, adstante hac clarissimorum hominum frequentia, in hoc augusto, & consecrato ad numen colendum loco, sancte polliceor, nihil me omnino (quantum quidem in me erit) prætermissurum, quo vestra studia vllo modo adiuuari posse videantur.

DIXI.

ORATIO TERTIA, HABITA POSTRIDIE NON. OCTOB. M. D. LV.

PERMVLTOS esse intelligo, qui de his literis, quæ humaniores vocantur, eam animo imbibere sententiam, vt earum tractationem leue quiddam esse, ac nugatorium existiment: neque aut magnos admodum labores ab ijs suscipi, qui eas iuuentuti tradant; aut eorum magnopere fructuosam esse reip. industriam: in eis denique non exquisitam ullam, ac reconditam, sed circumforaneam quandam, haustámq; de triuijs ac circulis requiri doctrinam putent. à quibus ego quoniam ita dissentio, vt ex omnibus, qui se aliquid docere profitentur, horum vel grauissimum munus esse contendam: neque vllos esse, qui aut laborum plus perferant, aut maiores in rep. pariant fructus: doctrinæ denique à nullo hominum genere maiorem aut copiam requiri, aut varietatem arbitrer: constitui hodierno die, patres amplissimi, vósq; ceteri viri ornatissimi, eam mihi ad dicendum materiam sumere, & nobilissimam studiorum partem, quantum id quidem in me positum erit, à contemptu, atque ab intolerabili

bili ineruditorum hominum insolentia vindicare. & vero quid aut huic tempori, aut omnino meo muneri facere conuenientius possum; quàm vt, quæ mihi studia celebritatis aliquid cum alijs in locis, tum hac ipsa in ciuitate pepererunt; à quorum ego veluti fontibus ad hanc quantulamcunque profluxi hominum famam; ijs quoque vicissim oratione mea splendoris ac claritatis afferre aliquid coner? præsertim cum qui hoc literarum genus aspernantur, facere nullo modo possint, quin de vestra, patres amplissimi, singulari, spectatáq; in omnibus rebus, ac pene diuina sapientia non nihil eadem superbia detrahant. Etenim si hæc tota res tam leuis est, quàm isti eam videri volunt: quæ vos tandem causa commouit, vt proximo superiore anno, propositis publice libellis, studiosorum hominum animos ad nobilem illam ingenij doctrinæq; contentionem excitaretis; útq; ijs, qui vobis in eo certamine probati essent, honestissimum postea præmium ex ærario decerneretis? quæ mehercule vna res ad coërcendam istorum temeritatem satis ponderis habere debebat: vt si hebetiores eos natura, stolidiorésq; finxisset, quàm vt peruidere harum rerum præstantiam possent; quod tamen vestro talium virorum iudicio probatum foret, magnum esse aliquid, ac præclarum suspicarentur. Sed quoniam cum ijs, qui auctoritate non mouen-

tur, rationibus agendum eſt: adeſte animis; mihíq; breuiter oſtendenti, quàm varia, quámque multiplex eruditio requiratur in ijs, qui literas humaniores docent; eadémq; opera, quantos ex eorum nauitate atque induſtria reſp. percipiat fructus; non aures modo, ſed mentes quoque attentas, quæſo, pauliſper adhibete. Atque adeo, vt hæc tota controuerſia melius dijudicetur, operæpretium eſt, initio, quænam ſit iſtorum contemptorum humanitatis oratio, cognoſcere. qui quoniam eos, qui haſce literas tractant, ad nullum fere maioris momenti negotium adhiberi vident, non ad iudicandas lites, non ad agendas cauſas, non ad dicendam de rebus grauioribus ſententiam: facile in eam opinionem prolabuntur, vt ab eis, præter poëticas quaſdam fabulas ad pueriles animos hilarandos compoſitas, & aliquot leuia comendæ, ac poliendæ orationis præcepta, nihil omnino teneri putent. quid autem magni negotij eſt, inquiunt, in puerorum conſeſſu de eiuſmodi figmentis commemorare, ac modo de Thebano, modo de Troiano bello, modo de Vlyſsis, aut Aeneæ erroribus, molli, & ad inanem oblectationem compoſito ſermonis genere diſſerere; identidémq; velut è quibuſdam arculis accommodata colorandæ orationi pigmenta depromere? Ecquæ autem magna eruditio eſt, ſcire, quot nauibus Græci ad oppugnandum

gnandum Ilium accesserint; quot filios habuerit Priamus; Helenam rapuerit Alexander, ut Homerus, an Helenæ simulacrum, vt Euripides prodidit? quod emolumentum ex istorum omnium scientia; quod detrimentum ex ignoratione percipi potest? Nam ceterarum quidem artium professores quantum vtilitatis afferant, perfacile est ad intelligendum. siue enim dialecticos spectes; ab ijs certa quædam veri falsiq; in rebus omnibus cognoscendi ratio traditur: ij se, quid cuique consentaneum sit, quid repugnans, quid ex quoque efficiatur; quæ sit diuidendi, quæ finiendi, quæ argumentandi ratio, & tenere, & alios docere præ se ferunt. quid physici? qui rerum principia, causásq; tractant; qui, quomodo quidque gignatur, quóq; modo intereat, edisserunt; qui nimborum, fulminum, tempestatúmq; causas; qui corporum cœlestium magnitudines, interualla, cursus, progreßiones, institiones; qui animi naturam, qui rationem sensuum, qui animantium omnium ortus, victus, figuras; qui stirpium, qui omnium ferme rerum, quæ gignuntur è terra, naturas ita persequuntur, nulla vt pars ab eis cœlo, mari, terra, vt poëtæ loquuntur, prætermissa sit; hæc cum tractant, mediocritérne reip. prosunt? Nam si ad eos te conuertas, qui eam susceperunt philosophiæ partem, in qua de rebus expetendis fugiendísq; disseritur;

ritur; ij vero ſunt, quorum induſtriæ nulla vnquam poterunt præmia ſatis ampla reperiri. quibus enim, dij immortales, quámq; præclaris in rebus eorum diſputationes conſumi videmus? qui hoc primum docent, qui ſit finis, quid extremum, quid vltimum bonorum omnium; quem velut ad ſcopum omnes actiones, omnes cogitationes, omnia conſilia referri oporteat: quot ſint virtutum, quótq; vitiorum genera; quibúsq; modis illas aſſequi, ab his declinare poſsimus: quomodo exultanti, iactantíq; ſe, & detrectanti rationis imperium, frænos inijcere oporteat cupiditati: tum quo modo quiſque ſe in re familiari gubernanda gerere debeat: poſtremo, quo nihil pulchrius, nihil præclarius, nihil denique diuinius ne votis quidem conceptis optari poteſt, quibus moribus, inſtitutis, legibus temperandæ ſint ciuitates: quibus illæ modis fundari atque inſtitui; quibus augeri, atque amplificari, quibus denique copioſiſsimæ, locupletiſsimæ, vno verbo, beatiſsimæ effici poſsint. o res præclaras, dij immortales, & ardentiſsimo ſtudio, ſummáq; corporis atque animi contentione digniſsimas. o vitæ philoſophia gubernatrix, o virtutum omnium parens, vitiorum omnium expultrix. tuum eſt falſarum opinionum temeritatem diripere: tuum eſt omnem inanitatem & errorem amputare, ac circuncidere: tuum eſt vitiorum fibras

euellere,

euellere, ſtirpes elidere, ſemina extinguere. merito diuinus Plato nihil te præſtantius hominum generi à dijs immortalibus dari potuiſſe dicebat. eant nunc iſti verborum magiſtri, fabularum interpretes, nugarum architecti: perfricent frontem, ſi quam habent, & ſe vlla ex parte cum philoſophiæ doctoribus conferendos eſſe prædicent. qui ſi aliquod forte paulo abſtruſius loquendi genus, aut aliquam voculam non ita peruulgatam, aut quampiam paulo reconditiorem fabulam reperire potuerunt, dignos ſe inaurata ſtatua putant. nonnunquam etiam de eiuſmodi tricis ita inter ſe digladiantur, vt pro aris & focis certamen ſuſcepiſſe videantur. hæc fere eſt, patres ampliſsimi, eorum, qui ſtudia laborésq; noſtros deprimere conantur, oratio: qui quòd philoſophiam laudant, libentibus id nobis, atque approbantibus faciunt: nunquam enim cuiquam concedemus, vt eam plus amet, pluríſve faciat: quòd autem nullum cenſent ſtudijs atque artibus noſtris cum ea eſſe commercium; in eo quantopere fallantur, facile ex ijs, quæ dicturus ſum, intelligetur. Nam primum omnium, ſi hoc ipſis concederemus, nihil aliud à nobis, quàm poëticas fabulas, & exornandæ orationis præcepta tradi: non ex eo tamen efficeretur, quod iſti volunt, inanem quandam, & ludicram noſtram omnem eſſe doctrinam, neque aliò, quàm ad pue-

rorum

rorum animos vana quadam oblectatione demulcendos, referri. Etenim poetarum fabulæ, quas isti tantopere exagitant, & insectantur, non leuia quædam, & frugis expertia ociosorum hominum commenta sunt: immo vero sub eis, velut inuolucris, atque integumentis, omnis doctrina elegans, omnis ingenuo homine digna cognitio, omnis denique sapientia continetur. Eratosthenem quendam fuisse aiunt, qui poeticen ita contemneret, vt Homerum ineptæ loquacitatis magistrum nominaret. at hercule Plato, at Aristoteles, quorum non paulo maior est, quàm nescio cuius Eratosthenis, auctoritas, ita sæpe repetitis ex eo testimonijs vtuntur ad confirmanda ea, quæ tradunt, vt eum non tantum studiosissime legisse, sed vix vnquam de manibus deposuisse videantur. Itaque mirari soleo, cum quidam, qui se philosophos uideri cupiunt, & quidem eiusmodi philosophos, vt, velut Atlante cœlum, ita philosophiam supercilio suo niti putent, ita despicatui ducunt poetas, vt eorum scripta aspicere se dignari negent. qui quidem cuiusmodi philosophi sint, ipsi viderint; cum eos contemnant, quos philosophorum coryphæus Plato modo sapientiæ patres ac duces, modo deorum interpretes, modo deorum filios vocat. Aristoteles autem, cuius isti se germanos esse interpretes gloriantur, non tantum, vt ante dixi, in omnibus

scriptis

ſcriptis ſuis identidem poetarum teſtimoniis vtitur; verum etiam libro primo de ſapientia, philoſophum omnem, fabularum amatorem eſſe confirmat. quod igitur Ariſtoteleos eſſe ſe aiunt; forte verius, ſine dubio quidem veriſimilius dicerent, ſi ſe ab Epicuro eſſe affirmarent: hunc enim ex omni memoria vnum fuiſſe philoſophum accepimus, qui cum omnem elegantiam doctrinæ, tum poetarum præcipue ſcripta contemneret. quòd quidem ſe, negligendis poetis, ex Ariſtotelis diſciplina ac familia cenſeri volunt; in eo, meo quidem iudicio, faciunt & impudenter, & imperite. At enim id mihi hoc tempore propoſitum non eſt, vt de poetarum laude dicam: quod ſi eſſet; facile oſtenderem, omnia præcepta vitæ, omnia virtutum officia nihilo ab eis deterius, quàm à philoſophis ipſis, doceri. non igitur, cum poetarum libros interpretamur, inanibus fabellis, nutricum more, animos ducimus; ſed ſementim quandam virtutis atque doctrinæ facimus: non in leuibus, miniméque frugiferis rebus operam ſumimus; ſed præcepta ſapientiæ, quo facilius in animos influant, inſatiabili quadam admirabilium rerum varietate condîmus. quid, cum ornate ac copioſe loquendi præcepta tradimus, ludere videmur, an ea docere, quæ ſemper principem locum in omni bene inſtituta ciuitate tenuerunt? an neſcimus, eloquen

tiam

tiam à grauiſsimis auctoribus rerum omnium reginam vocari? hæc enim eſt illa virtus, quæ quamlibet in partem arbitratu ſuo flectit audientium animos, eósq; pulchritudinis ſuæ ſplendore obſtupefactos, quibuſdam velut habenis numeroſæ orationis regit. hæc illa eſt, quæ conſolatur mœrentes, afflictos excitat, iacentes erigit: quæ ſceleratis exitio eſt; innocentibus præſidio: improbis terrori; probis ornamento. hac Cicero fretus Catilinæ furores, & nefarie in patriam inita conſilia diſſipauit: hac togatus ſuperauit armatos: vt vel inimicorum confeſsione omnibus triumphis maiorem adeptus lauream diceretur. hac inſtructi qui ſunt, maius omnibus tyrannis imperium in homines obtinent. ſiquidem tyranni poſſunt illi quidem corpora conſtringere; animis nullam adhibere vim poſſunt: hi vero dominantur in animis: quæque ipſis honeſta atque vtilia videntur, ea non facere modo alios, ſed etiam velle cogunt: illi inuitis imperant; hi volentibus: illi & oderunt omnes, & odioſi ſunt omnibus; hos in omne hominum genus beneficos, perpetua omnium beneuolentia comitatur. neque vero non qui eloquentiam contemnere ſe ſimulant, illius præſtantiam intelligunt: ſed quod aſſequi non queunt, inuidioſe vituperare malunt, quàm ingenue de imbecillitate ſuarum virium confiteri. Orationis igitur meæ ſumma eò

redit

redit denique: etiam si nihil aliud à nobis requireretur, quàm vt explicaremus poetarum fabulas, & iuuentuti quasi vias, quibus ad dicendi facultatem peruenire posset, indicaremus: tamen neque mediocriter reip. prodesse nos, neque paruis in rebus contemnendísq; uersari. Nunc tantum abest, vt ea solum requirantur à nobis; vt nulla sit ars digna hominis liberaliter educati studio, cuius non aliqua cognitione oporteat tinctum esse eum, qui munus hoc cum laude sustinere meditetur. itaque hoc inter nos & alios interest, quòd alij eos tractant scriptores, quorum vno aliquo de genere tota disputatio est. non enim fere in libris dialecticorum, physicorúmve, aut in ijs quibus medicinæ, iurísve ciuilis scientia continetur, quicquam reperias, cuius intelligentiam non ex illis ipsis, de quibus inscripti sunt, artibus repetere possis: at nobis ij quotidie sunt explicandi libri, qui cum scripti sint à viris omni scientia excultis; ipsi quoque innumerabiles locos ex omni disciplinarum genere depromptos habent. itaque ceteri etiam si eam vnam artem teneant, quam docent, aliarum omnium sint omnino rudes: tamen sufficere posse suo muneri existimantur: neque vnquam aut medico turpe habitum est, nescire leges; aut iurisperito vel medicinam, vel astrorum scientiam non tenere. nos vni sumus, quibus omnis illa liberalium artium va

 rietas

rietas non pertractanda quidem, ac pernoſcenda penitus; ſed deguſtanda tamen, & delibanda neceſſario eſt. non longe abierimus. ſuperiore anno Ciceronis orationes in Verrem interpretati ſumus. quàm multa ibi nos explicare meminerunt, qui tum aderant, in quibus alios propemodum omnes iuris ciuilis ignoratio fefellerat? libros eiuſdem de finibus nunc ipſum interpretandos ſuſcipimus. quàm multa nobis ex omnibus philoſophiæ partibus depromenda erunt, quibus ignoratis, hos quoque libros ignorari neceſſe eſt? quid aſtrorum ratio? quid terrarum ſitus? niſi qui hæc vtraque vtcunque teneat, ſatiſne ſe quiſquam idoneum poetarum interpretem profiteri poteſt? & tamen vſque eo alienis laboribus iniqui homines reperientur, qui ludere nos, ac iocari, & nihil in docendo aliud, quàm puerilem voluptatem, aucupari putent? nam illud quoque minime prætermittendum eſt, quòd à grauiorum artium doctoribus neque ornata, neque elegans, neque, multis quidem in locis, latina oratio poſtulatur. Itaque ruant licet in dicendo, & impure, improprie, barbare loquantur: ſuo id eis quodam iure licere creditur. at nobis dicentibus, ſunt, qui quoſdam quaſi laqueos tendant; vt ſi quid exciderit parũ expolitum, diem nobis continuo dicant violatæ latinitatis. quódq; poſtremæ iniquitatis eſt, peccare nos putant, niſi in ijs etiam,

quæ

quæ ſubito fundimus, plurimi illigati ſint & verborum & ſententiarum lepores. quæ cum ita ſint, quis eſt, qui non intelligat, ſi hominũ expectationi huius profeſsionis ſatisfacere cupiamus, infinitos eſſe nobis labores exhauriendos? deſinant igitur, deſinant iſti alienæ induſtriæ contemptores, gloriæ obtrectatores: comprimant uocem ſtultitiæ atque inuidentiæ indicem. Vos vero, patres ampliſsimi, pergite, vt facitis, benignitate veſtra labores noſtros fouere: vt hæc florentiſsima, & bonarum artium ſtudijs deditiſsima iuuentus, exercitationibus hiſce noſtris ad virtutem præparata atque præculta, veſtram olim in hac feliciſsima rep. gubernanda ſapientiam facilius imitari queat.

D I X I.

6632

Aldine
555
m975o